

Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników

Organizator: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Warszawa, 23 - 24 września 2002 r.

Lidia Liberska, Mirosława Różycka

Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego

Współpraca szczecińskich bibliotek naukowych

Streszczenie:

Rok 1999 okazał się rokiem przełomowym dla bibliotek naukowych miasta Szczecina. Właśnie wtedy zacieśniła się współpraca w zakresie obsługi użytkownika.

W lipcu 1999 podpisano porozumienie o utworzeniu Szczecińskiego Zespołu Bibliotecznego (SZB). W tym samym roku nastąpiło odnowienie współpracy w zakresie obowiązywania karty międzybibliotecznej między Uniwersytetem Szczecińskim, Politechniką Szczecińską, Akademią Rolniczą Pomorską Akademią Medyczną, Wyższą Szkołą Morską, Książnicą Pomorską i Pedagogiczną Biblioteką Województwa Zachodniopomorskiego. W komunikacie przedstawiono wysiłki środowiska szczecińskiego na rzecz stworzenia najlepszych warunków dostępu do informacji użytkownikom środowiska naukowego Szczecina.

Celem nadrzędnym bibliotek jest zaspokajanie potrzeb użytkowników, a więc dostarczanie poszukiwanej literatury i informacji oraz zapewnienie satysfakcji z usług przez nie oferowanych. Aby zapewnić odpowiednią jakość, biblioteki wdrażają nowe systemy zarządzania zbiorami oraz oceny swojej działalności, wspierając je nowymi rozwiązaniami technicznymi i technologicznymi. Biblioteki bez względu na swój rodzaj muszą reagować na nowe impulsy, nowe potrzeby i wymagania, ściśle powiązane z technologią elektroniczną. Werdykt o tym, czy biblioteka jest dobrą czy złą, czy świadczone usługi odpowiadają światowym standardom, wydać może tylko Czytelnik – Użytkownik – Klient. Miarą jego oceny będzie fakt dostarczenia informacji i usług w stopniu zgodnym z jego oczekiwaniami. Zapotrzebowanie na szybką, ogólnie dostępną informację zacieśnia współpracę między bibliotekami. Wdrażane są zintegrowane systemy biblioteczne, powstają konsorcja biblioteczne, tworzy się uniwersalne bazy danych. Biblioteki uczestniczą w kulturowym i zarazem technologiczno – cywilizacyjnym procesie zmian. Biblioteki (jak dotąd przy nikłym wsparciu rządowym) starają się zrobić „COŚ”, aby młode pokolenie Polaków mogło korzystać z dobrodziejstw powszechnej edukacji.

Aby ułatwić dostęp do zasobów informacyjnych zgromadzonych w bibliotekach miasta Szczecina, zbudowano **Miejską Sieć Komputerową** dla środowiska szczecińskiego. W 1993 roku biblioteki naukowe Szczecina: Politechniki Szczecińskiej, Uniwersytetu Szczecińskiego, Wyższej Szkoły Morskiej, Pomorskiej Akademii Medycznej oraz Akademii Rolniczej występują wspólnie z wnioskiem o grant w ramach 1 projektu Tempus Jep+, na dokończenie budowy tej sieci, w celu połączenia i udostępniania istniejących już wówczas baz katalogowych poszczególnych bibliotek. Wniosek zostaje jednak rozpatrzony negatywnie. Mimo to budowa zostaje ukończona i obecnie dostęp do MSK mają nie tylko studenci i uczniowie, ale też ludzie biznesu, administracji i gospodarki lokalnej. Biblioteki akademickie wraz z funkcjonującymi w ramach ich struktur ośrodkami informacji naukowej są doskonałymi bankami informacji dla środowiska naukowo-dydaktycznego jak i rozwijającego się przemysłu i biznesu.

Współpraca szczecińskich bibliotek naukowych sięga wielu lat wstecz. Jednak najbardziej efektywnie uaktywniła się w ostatnich dziesięciu latach. Jest to czas kiedy biblioteki zaczęły instalować u siebie elektroniczne systemy biblioteczne.

W 1993 roku Biblioteka Politechniki Szczecińskiej zakupiła polski system biblioteczny SOWA, który został również wdrożony w bibliotekach Pomorskiej Akademii Medycznej i Wyższej Szkole Morskiej.

Biblioteka Uniwersytetu Szczecińskiego zdecydowała się na własny system biblioteczny o nazwie BIBLIO-INFO, który tworzył na jej zamówienie informatyk ściśle współpracujący z pracownikami biblioteki. System zaczął działać w Bibliotece Głównej US na początku 1993 roku. Natomiast Akademia Rolnicza od początku zdecydowała się na pracę w programie ISIS. Dalsze lata to żmudna, indywidualna praca Bibliotek nad wdrażaniem posiadanych już systemów bibliotecznych.

Jednak coraz częściej odzywiają się głosy o konieczności zakupu jednego wspólnego dla środowiska, zintegrowanego systemu bibliotecznego. W celu znalezienia optymalnego rozwiązania nie tylko analizowano szczegółowo poszczególne oferty ale również organizowano pokazy demonstrujące zalety systemów. Analizowano następujące programy VTLS, Horizon, Prolib, Aleph 500, Tinlib. W wyniku tego postępowania wybrano program Aleph 500 firmy ExLibris.

W listopadzie 1997 roku Kolegium Rektorów Szkół Wyższych wraz z dyrektorem Książnicy Pomorskiej zwraca się z prośbą do Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki o dofinansowanie projektu „Środowiskowy system automatycznej obsługi bibliotek naukowych Szczecina udostępniający zbiory katalogowe w sieciach MAN i WAN”. Niestety w 1998 roku przychodzi odpowiedź odmowna. Nie zraża to jednak bibliotek do projektu utworzenia wspólnego systemu działającego na rzecz całego środowiska naukowego Szczecina. Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej decyduje się na samodzielny zakup systemu Aleph 500 w wersji ograniczonej (oczywiście ze względów finansowych).

W tym samym 1998 roku grupa, ale już tylko 4 bibliotek naukowych (PS,US,PAM,WSM) składa wniosek do KBN o dofinansowanie zakupu systemu Aleph, jednak odpowiedzi nie otrzymuje do dnia dzisiejszego.

Jednak w następnym roku 1999 współpraca środowiska szczecińskiego nabrała tempa. Właśnie wtedy ta sama grupa 4 bibliotek, zawiązuje formalne porozumienie tworząc **Szczeciński Zespół Biblioteczny** w skrócie **SZB**. W skład zespołu weszły biblioteki założycielskie: Politechniki Szczecińskiej, Pomorskiej Akademii Medycznej, Uniwersytetu Szczecińskiego, Wyższej Szkoły Morskiej, jednak zgodnie z zawartym porozumieniem do SZB mogą przystąpić również inne jednostki, które będą zamierzały realizować cele SZB i które zaakceptują obowiązujące formy i zasady działania.

Celem SZB jest podejmowanie wspólnych działań na rzecz stworzenia możliwie najlepszych warunków dostępu do wiedzy i informacji dla środowiska Szczecina. Chodzi między innymi o wspólny zakup oprogramowania bibliotecznego Aleph w celu integracji istniejących baz katalogowych bibliotek będących członkami zespołu i udostępnianie ich w sieciach.

W lipcu 1999 roku grupa bibliotek założycielskich SZB występuje do **Fundacji Batorego** o dofinansowanie projektu „Modernizacja, integracja i rozbudowa systemów gromadzenia i udostępniania informacji w sieciach Intranet i Internet Bibliotek Szczecińskich Szkół Wyższych tworzących Szczeciński Zespół Biblioteczny”.

Wniosek zostaje rozpatrzony pozytywnie biblioteki otrzymują grant na zakup i wdrożenie systemu bibliotecznego Aleph.

Mimo wielu przeszkód natury finansowej, na zakup oprogramowania oprócz Biblioteki Politechniki Szczecińskiej, która to już wcześniej zdecydowała się na ten krok, zdecydowała się również Biblioteka Pomorskiej Akademii Medycznej, Biblioteka Uniwersytetu

Szczecińskiego, natomiast Biblioteka WSM musiała niestety wycofać się z projektu ze względów czysto finansowych.

Biblioteki Szczecina (PS, PAM, US, Książnica Pomorska) pracują w systemie ALEPH, jednak każda z nich jest na innym etapie wdrażania systemu. Z uwagi na zróżnicowanie i wielkość zbiorów oraz specyfikę macierzystej uczelni, biblioteki ustaliły własne priorytety mające wpływ na kolejność wdrażania poszczególnych modułów systemu. Czekamy chwili, kiedy głośno krzyknemy „nareszcie razem, jest OK.!”.

Dopóki to nie nastąpi, postanowiono wypełnić lukę adaptacyjną przy pomocy sprawnie funkcjonującej w latach siedemdziesiątych **Karty Międzybibliotecznej**. Przywrócono i poszerzono jednocześnie uprawnienia użytkownika – właściciela karty międzybibliotecznej (KM), umożliwiając mu korzystanie ze zbiorów następujących bibliotek:

- Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej,
- Biblioteka Główna Pomorskiej Akademii Medycznej,
- Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Morskiej,
- Biblioteka Główna Akademii Rolniczej,
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego,
- Biblioteka Ekonomiczna Uniwersytetu Szczecińskiego,
- Biblioteka Zarządzania i Historii Uniwersytetu Szczecińskiego,
- Pedagogiczna Biblioteka Województwa Zachodniopomorskiego,
- Książnica Pomorska.

Reaktywowanie KM wpłynęło zarówno na wzrost liczby stałych użytkowników wypożyczalni, jak i na ich aktywność. Podstawowym celem, jaki chcieliśmy osiągnąć było maksymalne wykorzystywanie posiadanych zasobów. Coraz częściej zdarza się, iż podręcznik o danym tytule poszukiwany jest przez studentów różnych szkół wyższych, zatem w wymienionych wyżej bibliotekach zapotrzebowanie na konkretną literaturę, często pokrywa się (np. ekonomia jako kierunek studiów uprawiana jest zarówno na US, PS, AR i WSM – niejednokrotnie wykładowcą jest ten sam profesor). Czy stać nas na to, aby wszystkie biblioteki wyższych szkół państwowych kupowały takie same podręczniki?. Zapewne nie, biblioteki gromadząc swój księgozbiór, ściśle powinny ze sobą współpracować, również w tej dziedzinie. Wyjątek stanowić może Książnica Pomorska, gdyż jako biblioteka z uprawnieniami do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego, posiada (przynajmniej powinna) całe spektrum wydawnictw polskich. Student poszukuje głównie takiej książki, która jest zgodna z jego zainteresowaniami, jest mu przydatna do nauki bądź pracy, kupuje natomiast taką, na jaką go stać. Dlaczego?. Bo książki są po prostu drogie. Podobnie muszą postępować Biblioteki. Wspaniale układa się regionalna współpraca w zakresie prenumeraty czasopism zachodnich i baz danych. Kryzys finansów państwa wymaga zrozumienia i współpracy również przy zakupie aktualnej literatury krajowej. Nie będziemy rozwijać tego problemu, gdyż nieustanne przypominanie o ciężkiej sytuacji państwa, studentów, uczelni czy samorządów jest tyleż autentyczne, co jednocześnie nużące i powszednie. Podobnie wygląda problem czytelnictwa w Polsce. Narzekanie nic nie wnosi, dlatego biblioteki szczecińskie przystąpiły do działania. Zadanie nr 1 spowodować ruch w interesie, zwany książka dla czytelnika. Przecież badania socjologiczne wskazują na silny związek czytelnictwa z poziomem wykształcenia. Według wyników badań, studenci wyróżniają się największą aktywnością czytelniczną na tle innych grup społecznych i demograficznych, zarówno w dziedzinie literatury fachowej (40%), jak i pięknej (62%).

Pomysł funkcjonowania KM miał pobudzić do wzmożonej aktywności zarówno czytelników jak i same biblioteki. Pomyśleliśmy o tym, jak to bywało dawniej, kiedy nie było INTERNETU, i odpowiedź okazała się prosta. Zaprosiliśmy studentów do „współpracy” wymuszając poniekąd aktywność czytelniczną. Spowodowaliśmy, iż student poszukując obowiązkowych lektur, czyli tego czego wymaga od niego wykładowca, znajduje również coś

dla siebie, coś co go interesuje, np. historia, naprawa samochodu, choroby i leki, rośliny nadmorskie czy psychoanaliza. Student PAM chętnie odwiedza biblioteki US, a student ekonomii US chętnie korzysta ze zbiorów WSM itd. Na poparcie aktywności studentów szczecińskich uczelni państwowych przytoczymy kilka liczb. Bibliotekę Ekonomiczną Uniwersytetu Szczecińskiego systematycznie odwiedzają czytelnicy spoza Uczelni, najczęściej są to studenci innych szkół wyższych oraz osoby związane z biznesem i usługami. W 1999 r. BE odwiedziło 892 studentów innych uczelni, udostępniono im 1.207 woluminów (uwzględniono czasopisma i książki). W latach następnych dane te przedstawiają się odpowiednio: 2000 r. odwiedziny – 2.005, udostępnianie – 3.213 wol., 2001 r. odwiedziny – 3.213, udostępnianie – 10.173 wol. Jednym z atutów BE jest fakt, iż jest najstarszą i najzasobniejszą biblioteką naukową gromadzącą literaturę ekonomiczną, początki jej działalności sięgają 1946 roku.

Biblioteka Uniwersytetu Szczecińskiego wraz z Biblioteką Politechniki Szczecińskiej uczestniczy również w realizacji ogólnopolskiego projektu „**Baza danych o zawartości polskich czasopism technicznych BAZTECH**” Porozumienie to zawarte zostało w listopadzie 1998 roku jest kontynuowane i realizowane obecnie przez 20 akcjonariuszy na terenie całego kraju.

Zdajemy sobie sprawę, że współczesny użytkownik chętniej siedzi przy komputerze niżli przy papierze, ale tylko sekunda dzieli nas BIBLIOTEKARZY od utworzenia POLSKICH ELEKTRONICZNYCH ZASOBÓW INFORMACYJNYCH. Wówczas użytkownik sam przekona się, czy książka drukowana bądź elektroniczna czeka na niego, czy jest wypożyczona, czy i gdzie znajdzie poezje i literaturę fachową, jakiej i gdzie posłucha płyty itd. Wszystko w swoim czasie. Biblioteki szczecińskie są do tego gotowe – potrzeba jedynie trochę pieniędzy i czasu.

Co-operation of scientific libraries of Stettin

Summary

Year 1999 was decided for scientific libraries of Stettin. Co-operation in respect of services delivered to the users has become tight and close. In July we sign agreement about creation of Stettin Library Group (SZB).

We have renewed co-operation in range of being in force interlibrary card.

Fetches of scientific environments in favor of creation of better condition to access to information have been presented in this message.